

اخلاق در پژوهش

تهیه و تنظیم :
مرضیه سامی
تیر سال ۹۳

اهداف آموزشی:

فراگیران بعد از مطالعه این فصل قادر خواهند بود :

1. اجزای اخلاق در پژوهش را نام ببرند.
2. قانون نومبرگ و کاربرد آن را در تحقیق شرح دهند.
3. حقوق انسانی که در پژوهش نیاز به حمایت دارد را نام ببرند.
4. منظور از رضایت در پژوهش را شرح دهند .
5. شرایط اخلاقی تحقیق بر روی افراد محتضر و زندانیان را شرح دهند .
6. اجزای رضایت نامه را شرح دهند .
7. منظور از رضایت آگاهانه را شرح دهند .
8. حق گمنام ماندن و محرمانه بودن اطلاعات را توضیح دهند .

مقدمه

اصولا تحقیق به منظور یافتن پاسخ سوالات انجام می گیرد. در علمی چون پرستاری که توجه اصلی معطوف انسان ها و سلامتشان می باشد، انجام تحقیق منجر به کاربرد اطلاعات در موقعیت های بالینی می شود. امروزه مسائل اخلاقی در بالین پرستاری بسیار مهم تلقی می شوند و همیشه ارائه مراقبت خوب به بیمار و خوداری از هرگونه آسیب به او در حال بحث و جدل است. مسائل اخلاقی که زمینه اصلی، تحقیق را مشخص میکنند و ارتباط مستقیم با انسان دارند، قلب کار پرستاران محسوب می شوند. مباحث و معیار های اخلاقی باید در تحقیقات کیفی و کمی به طور جدی، لحاظ شوند و محققین پرستاری باید مسئولیت طرح های تحقیقاتی خود را بپذیرند

سوابق تاریخی

کدهای اخلاقی در پاسخ به تخطی نسبت به حقوق انسانی در جریان تحقیق مورد تاکید قرار گرفته اند . متأسفانه بی رحمی های و قساوت های انسانی که در جریان تحقیق رخ میدهند سابقه طولانی ندارند برای مثال :

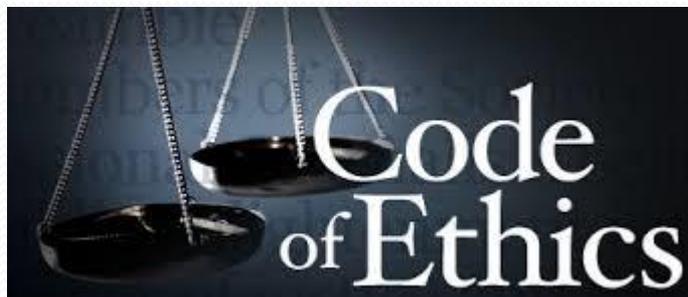
1. آزمایش پزشکی توسط نازی ها : (دهه ۱۹۳۰ تا ۱۹۴۰):

2. مطالعات روی سیفلیس در تاس کچی (۱۹۳۲-۱۹۲۷۲):

3. بیمارستان های بیماری های مزمن یهودیان :

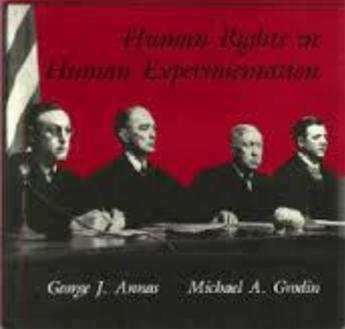
4. مطالعه ویلبروکدر دهه ۱۹۵۰ تا ۱۹۷۰ :

کدهای اخلاقی

در ۵ دهه اخیر کدهای اخلاقی متنوع و مختلفی در پاسخ به تخلفات اخلاقی و عدم رعایت حقوق انسانی در اجرای تحقیق
ارایه شده اند .

1. کدهای نورمبرگ
2. بیانیه هلسینکی
3. گزارش بلمونت

کدهای نورمبرگ

کدهای نورمبرگ شامل موارد زیر است :

1. موافقت داوطلبانه نمونه های انسانی کاملاً ضروری است.
2. حمایت کافی از نمونه های انسانی ، حقوق شرکت جهت رد یا ترک تحقیق و اهمیت اجرای آن توسط افراد متبحرو ماهر
3. آزمون تجربی باید به گونه ای اجرا شود که از کلیه صدمات و رنج های جسمی و روانی اجتناب شود .
4. آزمون تجربی، در مواردی که شواهدی مبنی بر امکان وقوع مرگ یا آسیب ناتوان کننده وجود دارد ، نباید انجام شود .
5. میزان خطر ناشی از آزمون هرگز نباید از حد تعیین شده بر اساس اهمیت مشکلی که قرار است با آزمون تجربی حل شود، تجاوز نماید .

بیانیه هلسینکی

1. پژوهشگر باید از زندگی، سلامت، خلوت و شان نمونه های انسانی حمایت کند .
2. پژوهشگر فقط باید تحقیقی را اجرا کند که اهمیت اهداف آن بیشتر از خطرات ناشی از تحقیق برای نمونه ها است .
3. در واقع این بیانیه مشابه قانون نورمبرگ است اما در زمینه تحقیق معتقد است که تحقیق باید برای شرکت کنندگان جنبه ارزش درمانی داشته باشد .

گزارش بلمونت

کمیسیون ملی حفاظت از نمونه های انسانی در تحقیقات زیست پزشکی در سال ۱۹۷۸ در آمریکا تشکیل یافت . این کمیسیون ۳ اصل اخلاقی زیر را در رابطه با انجام تحقیق بر روی نمونه های انسانی تعیین نمود :

➤ اصل احترام به اشخاص :

افراد دارای حق تصمیم گیری و آزادی برای شرکت در پژوهش می باشند

اصل سودمندی :

پژوهشگر را به انجام کار مفید و بالاتر از هرچیز و زیان نرساندن تشویق می کند .

➤ اصل عدالت:

با نمونه های انسانی باید از نظر فواید و خطرات پژوهش عادلانه رفتار شود .

بیانیه هلسینکی و کد نورمبرگ به عنوان مدارک پیش زمینه ای برای تدوین کد های انجام تحقیق در رشته هایی چون پرستاری شدند . این کد ها شامل قوانینی هستند که محقق را در اجرای تحقیق راهنمای کرده و هم چنین به افرادی که مسئول بررسی کار تحقیقی محققین اند کمک می کند .

تاریخچه کمیته اخلاق در ایران :

آیین نامه های کمیته اخلاق در پژوهش های علوم پزشکی در سال ۱۳۷۸ و با بهره گیری از بیانیه ها و دستور العمل های بین المللی و تطبیق آن با شرع مقدس اسلام، تهیه و به تمامی دانشگاه های علوم پزشکی ارسال شده است. سپس با گذشت بیش از ۵ سال از ابلاغ این آئین نامه و در جهت بهبود کارایی و تعمیم نظارت های اخلاقی بر پژوهش های انسانی در مراکز تحقیقات پزشکی که دارای ردیف مستقل از سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشوری هستند، این آئین نامه ها مجدداً بازنگری شده و در تاریخ ۲۹/۱۰/۸۳ جهت اجرا به دانشگاه ها و مراکز تحقیقاتی ابلاغ گردیده است .

اجزای اخلاق در پژوهش

1. حفظ حقوق افراد (نمونه های پژوهش)
2. متعادل بودن فواید و خطرات در تحقیق
3. اخذ رضایت کتبی
4. کسب مجوز رسمی برای انجام تحقیق

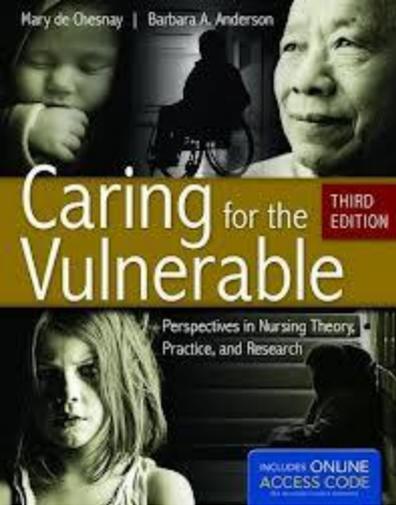
حقوق انسانی و حمایت از آن

حقوق انسانی چیست :

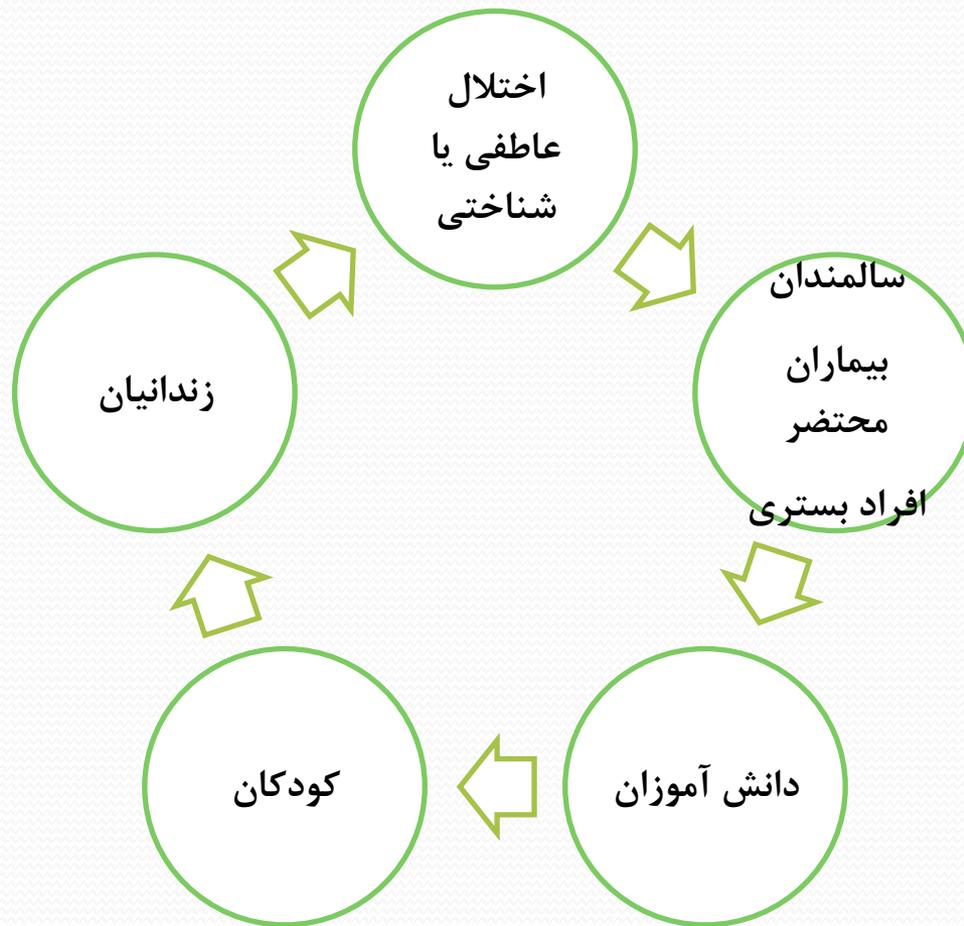
مطالبات و تقاضاهایی هستند که به یک فرد یا گروه با توافق به افراد داده می شود .

حمایت از حقوق انسانی شامل موارد زیر است :

1. حق تصمیم گیری
2. حق داشتن خلوت
3. حق محرمانه ماندن نام و اطلاعات او
4. رفتار منصفانه
5. پیشگیری از ناراحتی و زیان

شرکت کنندگان در معرض خطر

رضایت برای پژوهش

Process Consent

قبل از پژوهش، باید رضایت نامه ی شامل هدف مطالعه، خطرات و فواید بالقوه و احتمالی تحقیق، حق محرمانه ماندن، حق انصراف از شرکت در پژوهش در ادامه آن برای تمامی نمونه ها و والدین و سرپرست نمونه ها شرح داده شود تا آن هارا در تصمیم گیری ها جهت شرکت در تحقیق یاری کند .

مشاهده شرکت کنندگان در جمع آوری داده های تحقیق کیفی روش مهمی محسوب می شود مشاهده پنهان مشارکت کنندگان زمانی که افراد از تحقیق آگاهی ندارند انجام می شود و دلیل آن ازسوی محقق این است که جمع آوری داده ها باید صحیح و دقیق باشد و او معتقد است که اگر شرکت کنندگان از مشاهده خویش آگاه باشند رفتار ایشان تغییر خواهد یافت.

محرمانه ماندن و گمنامی

Anonymity

اصل سودمندی که شامل اجرای دقیق و پیشگیری از آسیب است در برگیرنده اصل محرمانه بودن و گمنامی بری شرکت کنندگان نیز است. وجود تعداد نمونه کم و توصیف زیاد نمونه ها محرمانه بودن را در برخی موارد دچار مشکل می کند. فرآیند انتشار اطلاعات ممکن است منجر به نقص محرمانه بودن یا گمنامی شود هرگونه نقل قول مستقیم باید با اجازه شرکت کنندگان باشد و محقق باید مطمئن شود که هیچ کدام از داده های خام ، هویت شرکت کنندگان را آشکار نخواهد ساخت . در جریان کسب رضایت از شرکت کنندگان لازم است که ایشان چگونگی کاربرد و دلیل انتشار و چاپ را بدانند. داده ها ممکن است به اشکال مختلفی چون کتبی ، مصاحبه ضبط شده ، نوار ویدئو و تصاویر افراد باشد که تمامی این موارد به عنوان اسناد در جایی امن نگهداری شوند.

ملاحظات اخلاقی مربوط به روابط بین محقق و شرکت کننده :

اصل عدالت مربوط به درمان منصفانه حریم خصوصی و گمنامی شرکت کنندگان است. روش های بدست آوردن داده های تحقیقات کیفی شامل مصاحبه فرد با فرد ، گروه محوری و مشاهده شرکت کنندگان می باشد و به دلیل محرمانه بودن و خصوصی این روابط محدودیت های خاصی برای دو شخص اعمال می شود و مسائل اخلاقی در به کارگیری روش های کیفی پدیدار می شود . محقق نباید نقش خود را از ابزار تحقیق به نقش دیگری هم چون مشاور یا درمانگر تغییر دهد. به دنبال اتمام مصاحبه محقق باید به نگرانی های شرکت کنندگان که در طی مصاحبه پیش می آید خاتمه دهد و ایشان را پیگیری و پشتیبانی نماید .

به طور خلاصه ملاحظات اخلاقی در پژوهش شامل :

صداقت کامل: پژوهشگر باید آنچه را واقعاً از کار پژوهشی خود به دست آورده عیناً منعکس سازد و از دخل و تصرف آن بپرهیزد. اموری مثل تغییر داده ها، تغییر و دستکاری نتیجه طرح و پنهان سازی غیراخلاقی است.

امانتداری: امانتداری رکن اساسی اخلاق پژوهشگری است. پژوهشگر موظف است که اگر اطلاعات او مأخذی دارد و از جای دیگری گرفته به احترام زحمات دیگران به ذکر مأخذ اطلاعات بپردازد. شجاعت: شجاعت و دقت اهمیت فراوانی در پژوهش دارد. پژوهشگر باید در زمینه ای که تحقیق می کند مطالعات عمیق و وسیع داشته باشد و به علاوه باید مطالعات خود را با دقت انجام دهد، زیرا در غیر این صورت نتیجه تحقیق او گمراه کننده خواهد بود.

رعایت اصول نقد علمی و نقدپذیری: این مورد از موارد مطرح شده در اخلاق پژوهشگری است زیرا ارائه نقد شخصی به جای نقد علمی با اخلاق پژوهشگری منافات جدی دارد.

دوری از جهت گیری: پژوهشگر در مرحله تولید دانش نباید آگاهانه تحت تأثیر پیش داوری و اصول غیرمنطقی قرار گیرد در علوم انسانی بسیاری اوقات یافته های ما با باورهایمان متفاوت بوده و لذا پذیرش آنها نیز برایمان دشوار است، در این حالت اخلاق پژوهشگری حکم می کند ارزشهای خود را در کار پژوهش دخالت ندهیم و نگران انتقال یافته ها به جامعه نباشیم.

منابع

1. تحقیق پرستاری، روش ها - ارزیابی و کاربرد آن (مولفین: پولیت ، بک، هانگلر. ترجمه ناهید دهقان نیری ۱۳۸۴ انتشارات اندیشه)
2. روش های تحقیق کیفی در پرستاری (مولفین: ایمی هالووی، استیفانی ویلر. ترجمه: دکتر حیدر علی عابدی، مریم روانی پور، حجت اله یوسفی ۱۳۸۵ انتشارات: بشری)
3. پایه های تحقیق پرستاری (مولفین : دورتی یانگ، بروکوپ، ماری هاسینگ تولسما . ترجمه: فاطمه جعفر آقایی و شادی دهقان زاده ۱۳۸۵ انتشارات بشری)
4. کاربرد اصول و روش های تحقیق در پرستاری (دکتر ربابه معماریان و سیما محمد خان کرمانشاهی ۱۳۸۹ انتشارات بشری)
5. تحقیقات کیفی در پرستاری (مولفین: هلن جی استرابرت و دونا رینالدی کارپنتر. ترجمه: آلیس خاچیان ، مصطفی ش.کتی احمد آباد ۱۳۸۹)